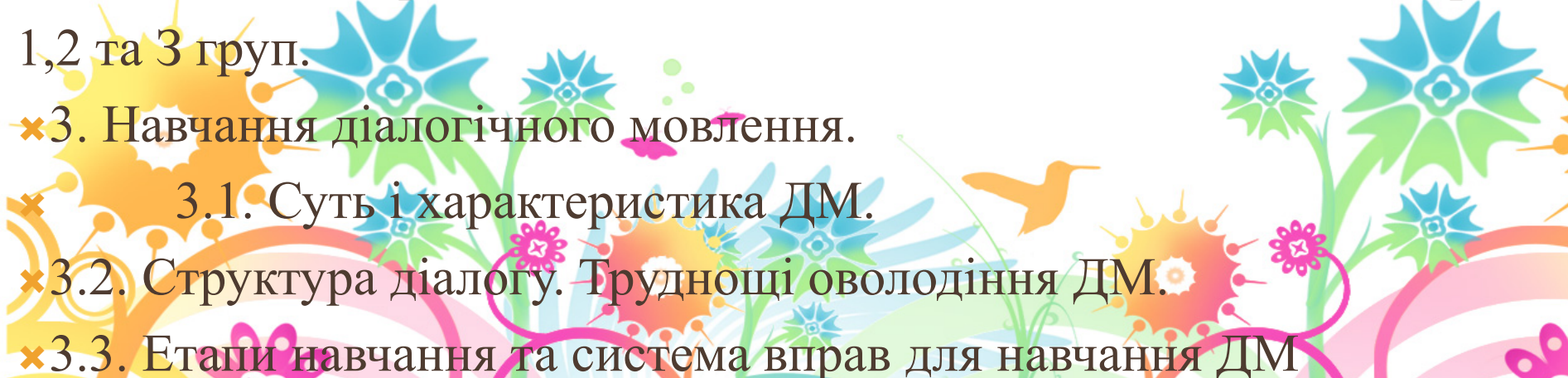

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ГОВОРІННЯ.

План:

- ✘ 1. Говоріння як вид мовленнєвої діяльності.

 - ✘ 2. Навчання монологічного мовлення.
 - ✘ 2.1. Суть і характеристика монологічного мовлення.
 - ✘ 2.2. Психологічна характеристика монологічного мовлення.
 - ✘ 2.3. Типи монологічних висловлювань.
 - ✘ 2.4. Вимоги щодо навичок та вмінь зв'язного висловлювання.
 - ✘ 2.5. Етапи навчання монологічного мовлення.
 - ✘ 2.6. Система вправ для навчання монологічного мовлення. Вправи 1,2 та 3 груп.
 - ✘ 3. Навчання діалогічного мовлення.
 - ✘ 3.1. Суть і характеристика ДМ.
 - ✘ 3.2. Структура діалогу. Труднощі оволодіння ДМ.
 - ✘ 3.3. Етапи навчання та система вправ для навчання ДМ
-

Література:

- Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. кол. авторів під кер. С.Ю.Ніколаєвої. - К.: Ленвіт, 2002. - 328 с./ст. 142-187.

✘ **Говоріння** - це продуктивний вид мовленнєвої діяльності , за допомогою якого (з аудіюванням) здійснюється усне вербальне спілкування.

Метою навчання говоріння на уроці іноземної мови є формування таких мовленнєвих навичок, які дозволили б учню використовувати їх в ненавчальній мовленнєвій практиці на рівні загальноприйнятого побутового спілкування.

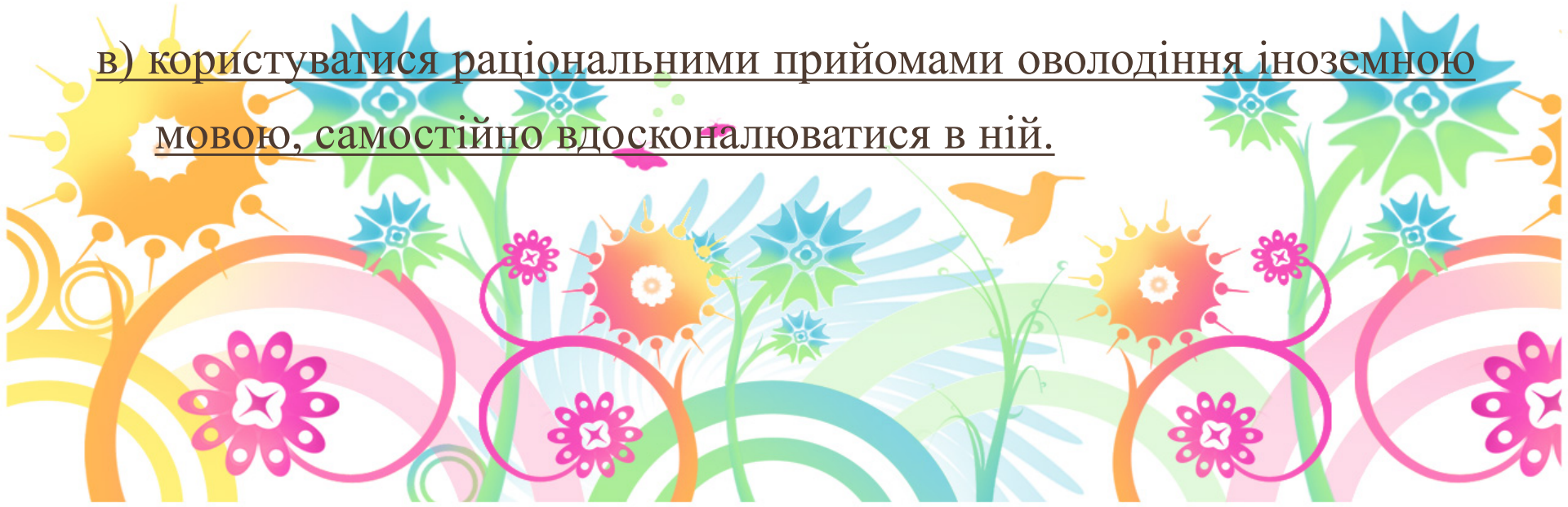

Реалізація цієї мети пов'язана з формуванням в учнів наступних комунікативних умінь:

а) розуміти і породжувати іншомовні висловлювання відповідно до конкретної ситуації спілкування, мовного завдання і комунікативного наміру;

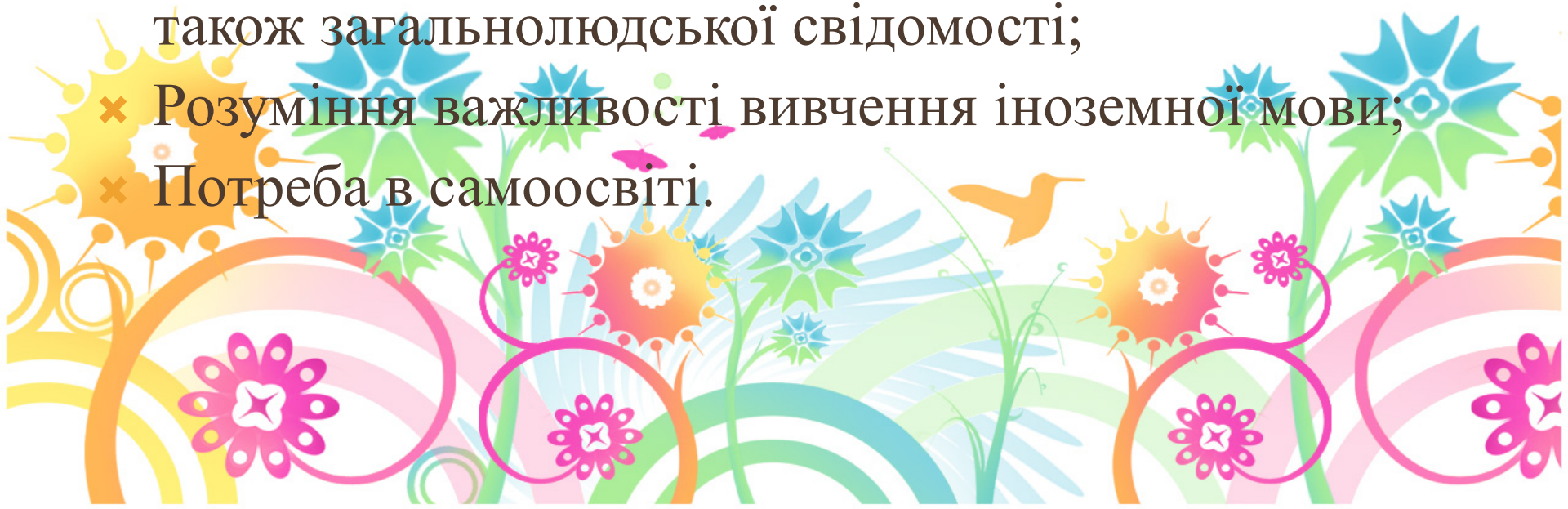
б) здійснювати свою мовну і немовну поведінку, беручи до уваги правила спілкування і національно-культурні особливості країни мова, якої вивчається;

в) користуватися раціональними прийомами оволодіння іноземною мовою, самостійно вдосконалюватися в ній.

Здатність до спілкування іноземною мовою має на меті формування в учнів певних якостей: (що роблять процес оволодіння мовою найбільш):

- ✘ Інтерес і позитивне ставлення до самої мови та культури народу, мова якого вивчається;
- ✘ Розуміння себе як особистості, яка належить до певного мовного і культурного суспільства, а також загальнолюдської свідомості;
- ✘ Розуміння важливості вивчення іноземної мови;
- ✘ Потреба в самоосвіті.

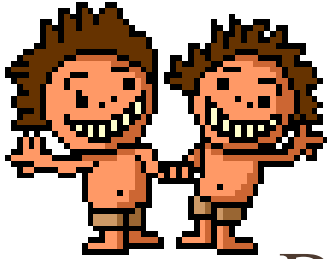
-
- ✘ Змістом говоріння є вираження думок в усній формі.
 - ✘ В основі говоріння лежать вимовні, лексичні та граматичні навички.

Психологічна структура акту говоріння включає чотири фази:

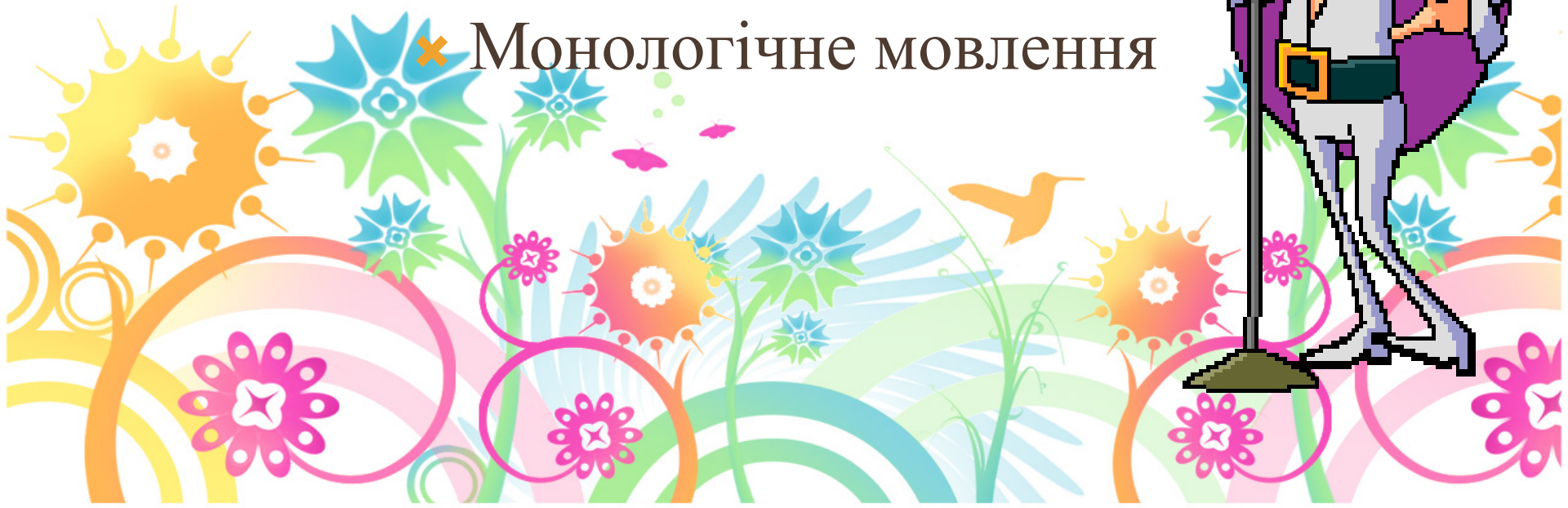
- ✘ 1) спонукально – мотиваційна (проявляється потреба людини у спілкуванні під впливом певного мотиву та при наявності мети висловлювання);
- ✘ 2) аналитико-синтетична (тут функціонує механізм внутрішнього оформлення висловлювання, який забезпечує вибір слів и граматичне прогнозування);
- ✘ 3) Виконавча фаза (фонетичне та інтонаційне оформлення думки);
- ✘ 4) контролююча, задача якої - сигналізувати про можливі помилки та сприяти їх виправленню.

II

Види мовленнєвої діяльності:

- ✘ Діалогічне мовлення
- ✘ Монологічне мовлення

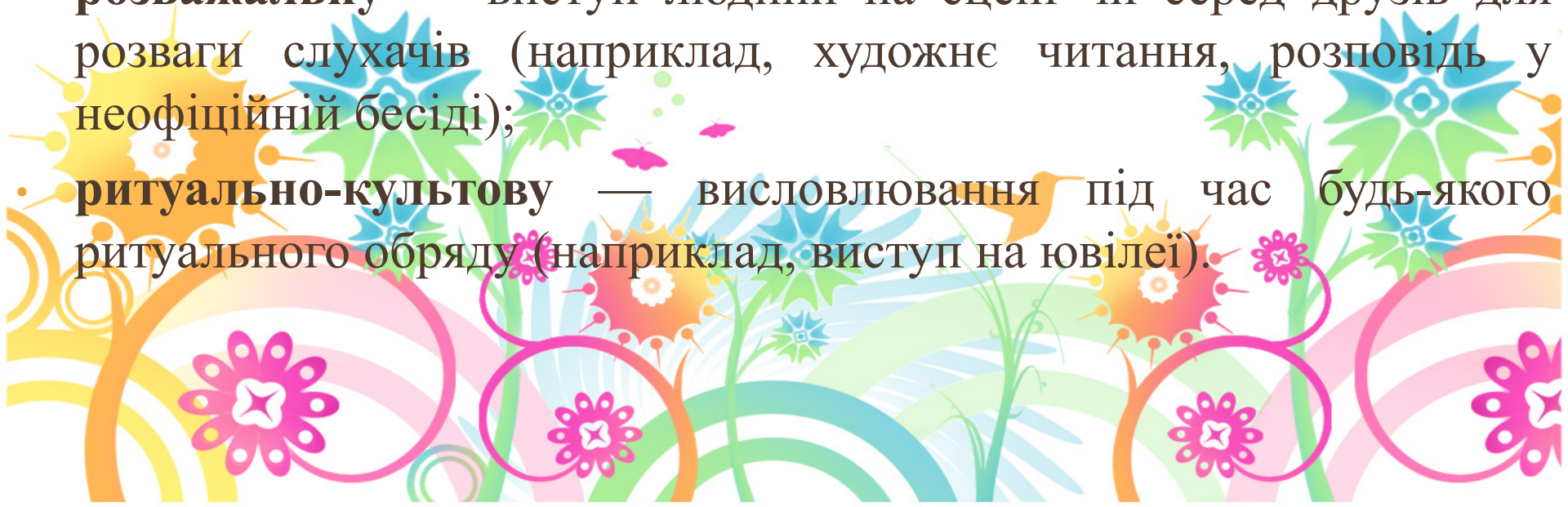

-
- ✘ **Монолог** — це безпосередньо спрямований до співрозмовника чи аудиторії організований вид усного мовлення, який передбачає висловлювання однієї особи.
 - ✘ **Монологічне мовлення** характеризується певними комунікативними, психологічними і мовними особливостями, які вчитель має враховувати у процесі навчання цього виду мовленнєвої діяльності.

Монологічне мовлення виконує такі **комунікативні функції**:

- **інформативну** — повідомлення **інформації** про предмети чи події ~~навколишнього середовища, опис явищ, дій, стану;~~
- **впливову** — спонукання до дії чи попередження небажаної дії, переконання щодо справедливості чи несправедливості тих чи інших поглядів, думок, дій, переконань;
- **експресивну** (емоційно-виразну) — використання мовленнєвого спілкування для опису стану, в якому знаходиться той, хто говорить, для зняття емоційної напруженості;
- **розважальну** — виступ людини на сцені чи серед друзів для розваги слухачів (наприклад, художнє читання, розповідь у неофіційній бесіді);
- **ритуально-культову** — висловлювання під час будь-якого ритуального обряду (наприклад, виступ на ювілеї).

II. З погляду психології монологічному мовленню властиві такі риси:

1. Однонаправленість. Монологічне мовлення не розраховане на відповідну реакцію у вигляді мовлення уголос.

2. Зв'язність, яка відрізняє монологічне мовлення від випадкового набору речень і розглядається у двох аспектах — психологічному та мовному.

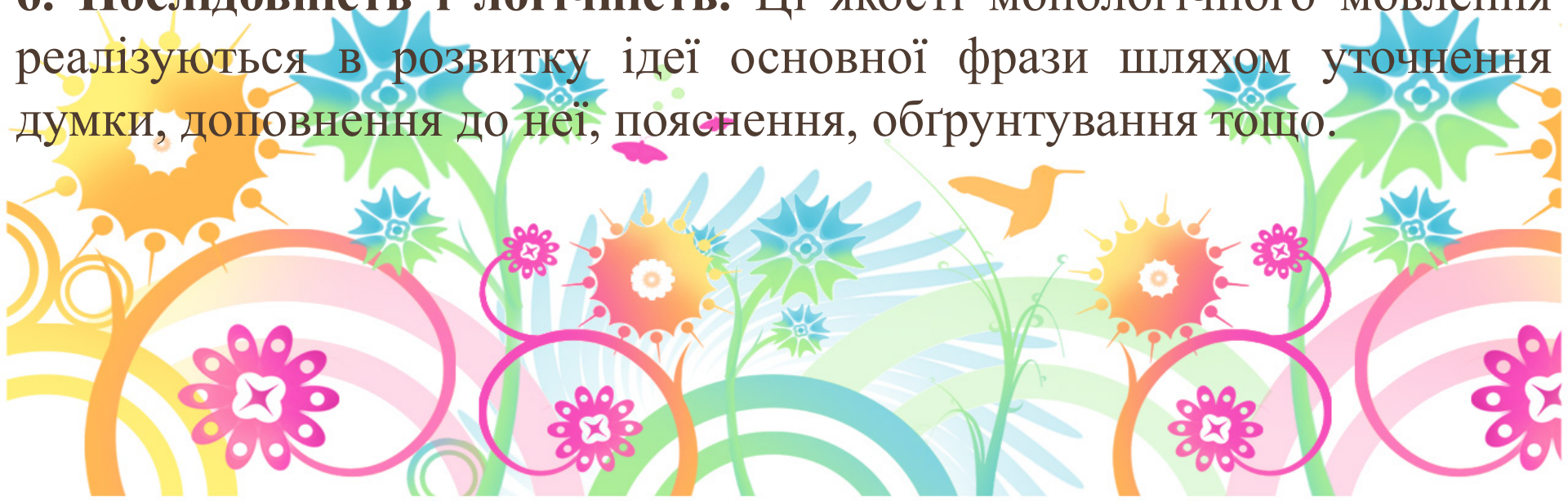
✘ У першому випадку йдеться про зв'язність думки, що виражається в композиційно-смісловій єдності тексту як продукту говоріння, у другому — про зв'язність мовлення, яка передбачає володіння мовними засобами міжфразового зв'язку (детальніше див. стор. 171).

3. Тематичність як співвіднесеність висловлювання з будь-якою досить загальною темою. Монологічне висловлювання має певну комунікативно-сміслову організацію. Перш за все, в ньому чітко виступає наявність певної теми, яка, у свою чергу, розпадається на ряд підтем або мікротем.

4. **Контекстуальність**, яку, однак, не слід протиставляти ситуативності — властивій рисі діалогічного мовлення. Монолог теж може бути ситуативним (наприклад, спонтанне висловлювання - розгорнута репліка (мікромонолог) у діалозі). В деяких випадках монологічне мовлення може бути наочно-ситуативним (наприклад, у кінофільмі, телепередачі).

5. Відносно **безперервний спосіб мовлення**. Монологічне висловлювання, як правило, не обмежується однією фразою і триває протягом певного часу, не перериваючись, завдяки чому досягається завершеність думки.

6. **Послідовність і логічність**. Ці якості монологічного мовлення реалізуються в розвитку ідеї основної фрази шляхом уточнення думки, доповнення до неї, пояснення, обґрунтування тощо.

III. Залежно від комунікативної функції та характеру логіко-синтаксичних зв'язків між реченнями розрізняють такі основні типи **монологічних висловлювань:**

✗ опис, розповідь і роздум

✗ Монолог-опис

✗ Монолог-розповідь (*монолог-оповідь і монолог-повідомлення*)

✗ Монолог-міркування

✘ **IV.** Основними якісними показниками сформованості загального вміння укласти зв'язне монологічне висловлювання є такі спеціальні вміння:

✘ (наводяться в порядку наростання труднощів)

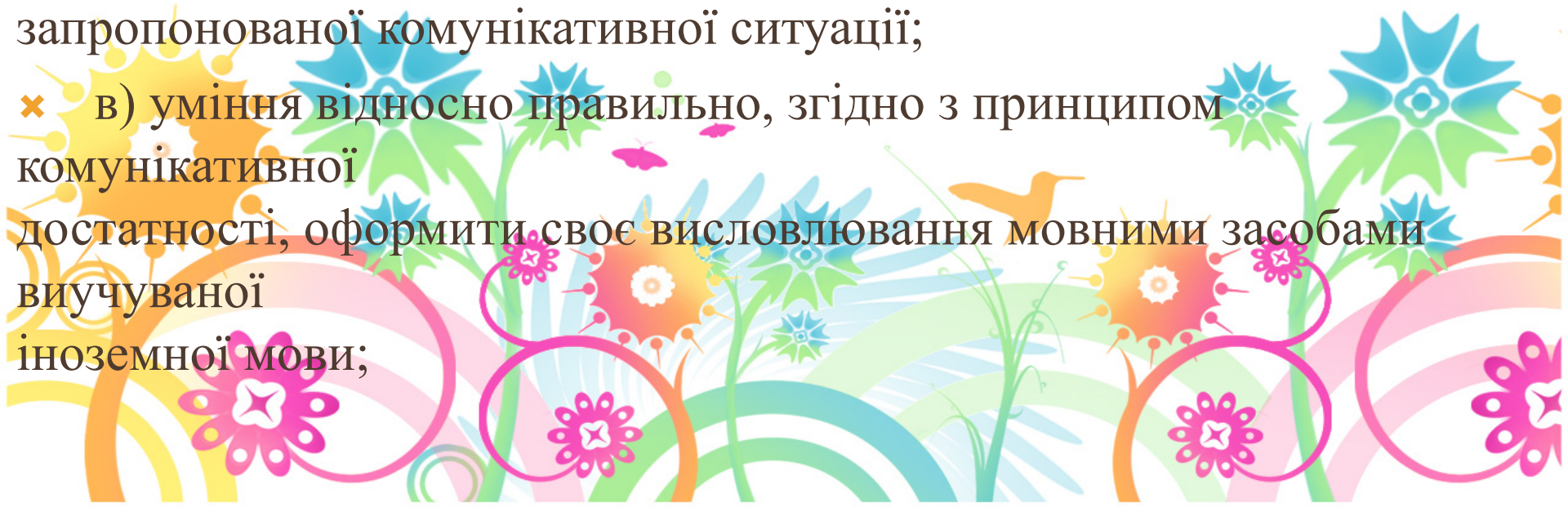
✘ а) вміння з'єднувати декілька мовленнєвих зразків, нанижуючи їх, на

основі певної логічної схеми, наприклад: Хто це? Який він? Що робить?

тощо;

✘ б) вміння досить повно висловлюватись відповідно до запропонованої комунікативної ситуації;

✘ в) вміння відносно правильно, згідно з принципом комунікативної достатності, оформити своє висловлювання мовними засобами вивченої іноземної мови;

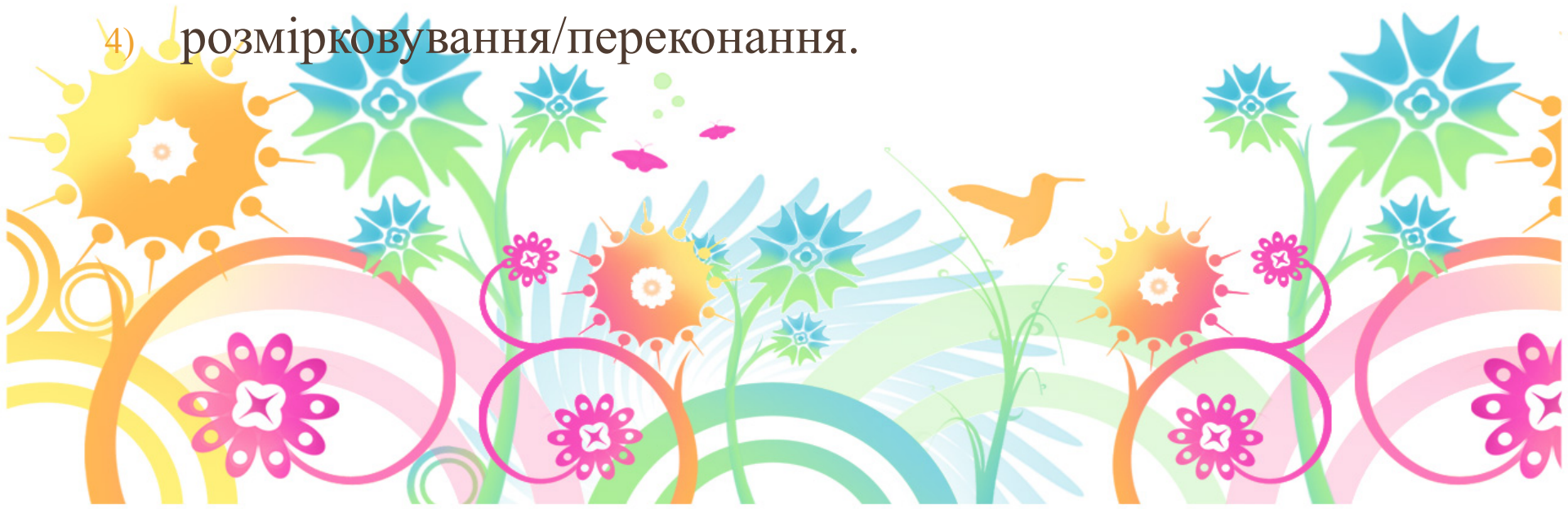

- ✘ г) уміння оптимально використовувати мовний матеріал (лексичний, граматичний) певної теми, збагачуючи мовлення з урахуванням рівня навченості, року навчання тощо;
- ✘ д) уміння оптимально використовувати раніше вивчений матеріал даної теми, свідомо здійснюючи перенесення набутих знань, навичок і вмінь на нову ситуацію;
- ✘ е) уміння залучати для викладу певної теми матеріал суміжних тем, розширюючи і поглиблюючи її, комбінуючи і варіюючи матеріал за формою та за змістом.

✘ Державний освітній стандарт з іноземної мови
(загальна середня освіта) передбачає **ОВОЛОДІННЯ** такими
ТИПАМИ МОНОЛОГУ:

- 1) коротке повідомлення,
- 2) розповідь,
- 3) опис;
- 4) розмірковування/переконання.

✘ 1. Мовленнєві завдання для реалізації монологу-повідомлення передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

✘ — повідомити фактичну інформацію (Хто? Що робить? Який/яка/яке/які? Навіщо?), поєднуючи речення в логічній послідовності.

✘ 2. Мовленнєві завдання для реалізації монологу-розповіді передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

* розповісти про себе (свого друга, школу, місто/село тощо),

* висловити при цьому свою думку, свою оцінку.

✘ 3. Мовленнєві завдання для реалізації монологу-опису передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

✘ — описувати природу, місто/село, зовнішність тощо, використовуючи слова і словосполучення, що означають якості (добрий/злий, довгий/короткий, високий/низький і т. п.).

✘ 4. Мовленнєві завдання для реалізації монологу-міркування/переконання передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

* переконати співрозмовника в чомусь,

* навести докази за чи проти певної дії/фактів,

* спонукати співрозмовника до певних дій.

✘ **V-VI.** Згідно з трьома етапами формування умінь монологічного мовлення виділяють **три групи вправ** для навчання цього виду МД:

I група	II група	III група
вправи на об'єднання ЗМ рівня фрази у понадфразову єдність (ПФЄ);	вправи на створення власного монологічного висловлювання понадфразового рівня	вправи на створення власного монологічного висловлювання текстового рівня (відповідно до вимог чинної програми для даного класу).

НАВЧАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА СИТУАТИВНІЙ ОСНОВІ НА РІВНІ ФРАЗИ, НАДФРАЗОВОЇ ЄДНОСТІ, ТЕКСТУ

• Прослухайте речення і повторіть його вголос.

• Покажіть предмет і назвіть його.

• Прослухайте речення і доповніть їх власними, які підходять за змістом.

• Прочитайте речення і продовжіть думку, яка закладена у цьому реченні.

• Назвіть свої дії.

• Назвіть дії інших.

• Розгляньте малюнки та погодьтесь з наведеними твердженнями або спростуйте їх.

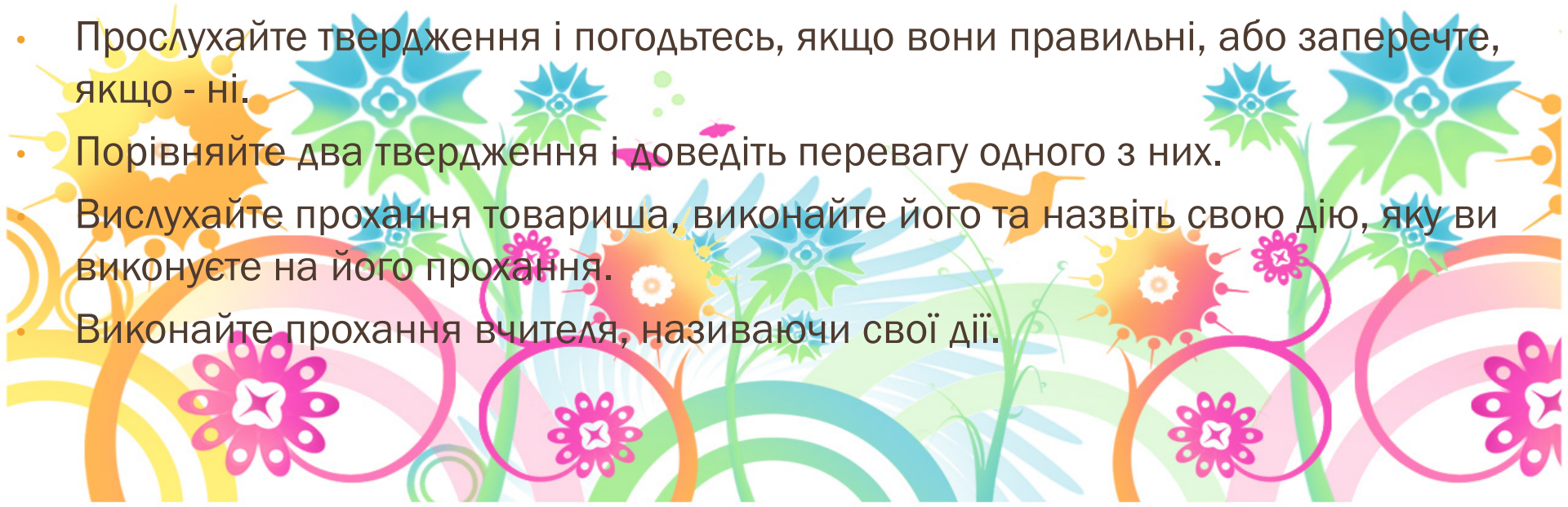
• Перефразуйте (прокоментуйте) своє твердження.

• Прослухайте твердження і погодьтесь, якщо вони правильні, або заперечте, якщо - ні.

• Порівняйте два твердження і доведіть перевагу одного з них.

• Вислухайте прохання товариша, виконайте його та назвіть свою дію, яку ви виконаєте на його прохання.

• Виконайте прохання вчителя, називаючи свої дії.

НАВЧАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА ОСНОВІ ТЕКСТУ

- Визначте тематичну належність тексту.
- Визначте характер тексту (розповідь, діалог з читачем, опис, повідомлення, репортаж тощо).
- Визначте стиль тексту (науковий, документальний, художній тощо).
- Прочитайте текст і визначте, чим цікавий він для монологічного висловлювання.
- Скажіть, кому адресований текст.
- Прочитайте текст і знайдіть речення, у якому сформульована тема.
- Розподіліть текст на смислові частини і підберіть заголовки до кожної з них.
- Дайте відповіді на запитання до тексту.
- Розташуйте пункти плану переказу тексту в логічній послідовності.
- Продивіться текст, виберіть ключові слова для переказу цього тексту та перекажіть його.

II 2.1. Діалогічне мовлення - це процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Тому в межах мовленнєвого акту кожен з учасників по черзі виступає як слухач і як мовець.

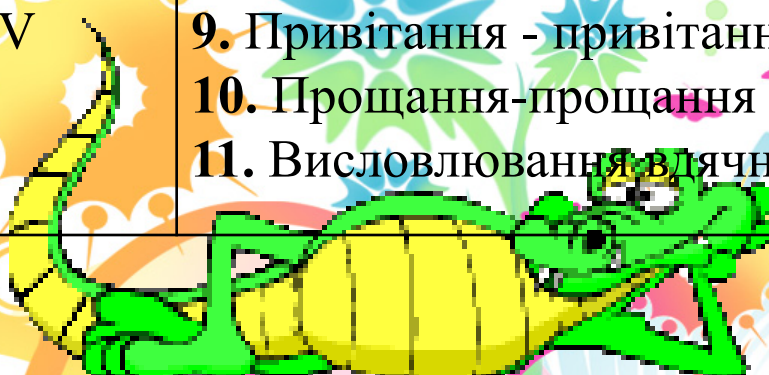
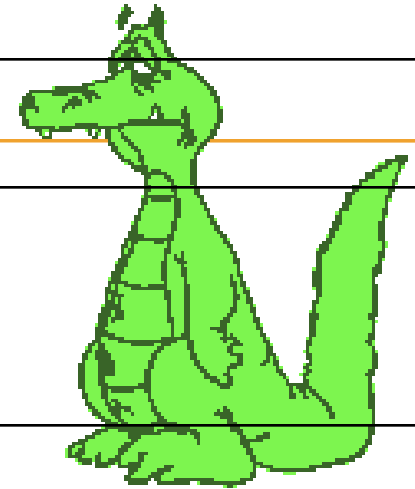

- ✘ Діалогічне мовлення (ДМ) виконує такі комунікативні функції:
- ✘ 1) запити інформації— повідомлення інформації,
- ✘ 2) пропозиції (у формі прохання, наказу, поради) - прийняття/ неприйняття запропонованого,
- ✘ 3) обміну судженнями / думками / враженнями,
- ✘ 4) взаємопереконання / обґрунтування своєї точки зору.

Основні види ДЄ

Групи ДЄ	Види ДЄ
I	<ol style="list-style-type: none">1. Повідомлення-повідомлення2. Повідомлення - запитання3. Повідомлення – спонукання
II	<ol style="list-style-type: none">4. Спонукання - згода5. Спонукання - відмова6. Спонукання - запитання
III	<ol style="list-style-type: none">7. Запитання - відповідь на запитання8. Запитання - контрзапитання
IV	<ol style="list-style-type: none">9. Привітання - привітання10. Прощання-прощання11. Висловлювання вдячності - реакція на вдячність

Основними якісними показниками сформованості загального вміння вести діалог іноземною мовою є такі **спеціальні вміння**:

- 1) вміння починати діалог, вживаючи відповідну ініціативну репліку (повідомлення, спонукання, запитання);
- 2) вміння швидко реагувати на репліку співрозмовника, використовуючи репліки, що мають різні комунікативні функції;
- 3) вміння підтримувати розмову, додаючи до репліки-реакції свою ініціативну репліку;
- 4) вміння стимулювати співрозмовника до висловлювання, виражаючи свою зацікавленість за допомогою реплік оцінювального характеру;
- 5) вміння продукувати ДЄ різних видів;
- 6) вміння продукувати діалоги різних функціональних типів на основі запропонованих навчальних комунікативних ситуацій (в межах тематики, мовного і мовленнєвого матеріалу, визначених чинною програмою для даного класу і типу школи);
- 7) вміння в разі необхідності (нерозуміння репліки співрозмовника чи утруднення при висловлюванні своєї думки) ввічливо перервати розмову і звернутися за допомогою до партнера або навіть до довідника (розмовника, словника).

Функціональні типи діалогів і притаманні їм види діалогічних єдностей

<i>Функціональні типи діалогу</i>	<i>Види діалогічних єдностей</i>
Діалог-розпитування	Запитання – відповідь Повідомлення – запитання Повідомлення – відповідь + повідомлення Повідомлення – повідомлення Повідомлення – повідомлення у відповідь + додаткове повідомлення
Діалог-домовленість	Запитання – відповідь + повідомлення Повідомлення – повідомлення у відповідь + додаткове повідомлення Повідомлення – повідомлення у відповідь + запитання Спонування – згода / відмова Запитання – відповідь Повідомлення – запитання
Діалог-обмін враженнями, думками	Повідомлення – повідомлення Запитання – відповідь + повідомлення Повідомлення – запитання Повідомлення – повідомлення у відповідь + додаткове повідомлення Запитання – відповідь
Діалог-обговорення (дискусія)	Повідомлення – повідомлення Запитання – відповідь Повідомлення – відповідь Повідомлення – повідомлення у відповідь + додаткове повідомлення

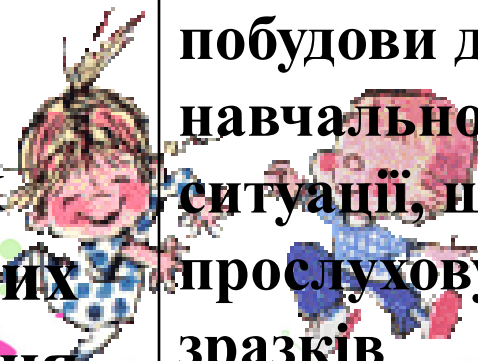
✘ 2.3. Існують 2 різні підходи до навчання ДМ

“зверху-вниз”

Навчання від слухання діалога-зразка з наступним його варіюванням і створенням власних діалогів в аналогічних ситуаціях спілкування

“знизу-вверх”

Шлях від створення спочатку елементів діалогу (реплік ДЄ) до самостійної побудови діалогу на основі навчальної комунікативної ситуації, що не виключає прослуховування діалогів-зразків

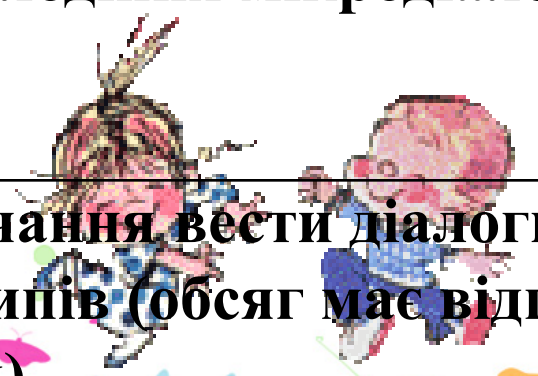
Етапи навчання ДМ:

Підготовчий(нульовий)етап – навчання реплікування (від 1 до 2-3фраз)

Перший етап – оволодіння певними ДЄ

Другий етап – оволодіння мікродіалогом (навчити об'єднувати ДЄ)

Третій етап – навчання вести діалоги різних функціональних типів (обсяг має відповідати вимогам програми)

— до системи вправ для навчання ДМ включаються 4 групи вправ:

I група – вправи для навчання “реплікування”,

II група – вправи на засвоєння ДЄ різних видів,

III група – вправи на створення мікродіалогів,

IV група – вправи на створення діалогів різних функціональних типів.

НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ДІАЛОГУ — ЗРАЗКА

1. Прослухайте діалог без попередніх орієнтирів (питання, твердження, ключові слова).
2. Прослухайте діалог, використовуючи візуальну опору.
3. Прослухайте окремі репліки для відпрацювання правильної інтонації. Прочитайте діалог.
4. Прочитайте діалог у ролях.
5. Заповніть пропуски в репліках діалогу.
6. Розкрийте дужки в репліках діалогу.
7. Прочитайте діалог з пропущеними словами (дається підказка).
8. Перекладіть діалог з листа, написаного рідною мовою, іноземною.
9. Перекладіть діалог з листа, написаного іноземною мовою, рідною.
10. Прочитайте діалог, спираючись на ключові слова (кліше).

✦ НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА ОСНОВІ ПОКРОКОВОГО СКЛАДАННЯ ДІАЛОГУ

1. Повідомте співрозмовника про те, що ви це знаєте (не знаєте).
2. Підтвердіть правильність чого-небудь (неправильність).
3. Виразіть сумнів щодо одержаної інформації (джерела інформації тощо).
4. Висловіть впевненість (невпевненість) у чому-небудь.
5. Відмовтесь від чого-небудь.
6. Погодьтесь (не погодьтесь) з чим-небудь.
7. Запросіть нову інформацію.
8. Нагадайте про необхідність виконання чого-небудь.
9. Висловіть подяку (радість) кому-небудь (з приводу чого-небудь).
10. Віднайдіть зв'язок фактів нової інформації з уже відомою), подій.

НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ШЛЯХОМ СТВОРЕННЯ СИТУАЦІЙ СПІЛКУВАННЯ

1. Складіть діалог на основі одержаної інформації з урахуванням ситуації та завдань спілкування (завдання можуть збігатися, бути різними або суперечити одне одному).
2. Складіть різноманітні діалоги та мікродіалоги для спілкування в умовах полілогу (дискусії, прес-конференції, телемосту).
3. Складіть діалог, використовуючи опору (початок діалогу, кінець діалогу, ключові слова).
4. Складіть мікродіалоги за різними темами для тих самих ситуацій спілкування, з участю тих самих же співрозмовників, з'єднуючи їх в один ситуативно-тематичний макродіалог.
5. Складіть діалог за темою для однієї із ситуацій, а потім змінійте його відповідно до нових ситуацій з іншою темою.

